## Spasitel pro celý svět

Původ materiálu
Jiří Tengler
Pořadí v lekci
32

### Téma

Sláva vzkříšeného Krista prozařuje i okamžik jeho narození. Jako už tolikrát velké Boží činy překvapivě vyrůstají ze skromných počátků.

### Cíl

- Děti uslyší dobře známý vánoční příběh v povelikonočních souvislostech — narozený Ježíš je pro nás důležitý kvůli svému vzkříšení.
- Starším dětem se přiblíží kritické myšlení o náboženských tradicích a ukáže se jim, jak uměle byl vytvořen termín Vánoc.

---

# Pro učitele

Biblický text: L 2,1–20

### Výkladové poznámky

Vánoční příběh se odehrává na území pod římskou nadvládou, proto jsou uvedena jména mocipánů. Jde o střet různých pojetí moci — politické a Boží. Narozené dítě jménem Ježíš reprezentuje jiné království, jinou moc i slávu. (Navěky.)

Historicky není jasné, o který soupis obyvatelstva se jednalo. Vládcové se zajímají o lidi, aby je zdanili, Bůh se o lidstvo zajímá, aby ho obdaroval: „…a na zemi pokoj lidem“ (verš 14).

Rodiny se registrují v místě rodového původu. Josef je představen jak potomek Davidův, proto musí putovat do Betléma. Je tím naznačena souvislost s příkladnými davidovskými králi ve Starém zákoně, kteří v oddanosti Bohu zdárně spravovali svůj lid. Připomenuti jsou též pastýři, z jejichž prostého prostředí vzešel i slavný král David. Národ žije očekáváním nového spravedlivého vládce Mesiáše, který vysvobodí lid z útlaku. Očekávání je konečně naplněno: „Dnes se vám narodil Spasitel, Mesiáš, Pán v městě Davidově.“ (verš 11).

Boží posel je hlasatelem dobrých zpráv — evangelia. Mluví proti strachu, mluví o radosti. Mimořádnost zvěsti je ilustrována zářivým rouchem andělovým — stejně je oděn i anděl u prázdného hrobu, oznamující vzkříšení (L 24,4).

Povolání pastýře nebylo prestižní: závislá činnost bez pevného příjmu, bez stálého obydlí a střechy nad hlavou, v otevřené krajině vystavené divoké zvěři a zlodějům, při ztrátě ovce hrozilo podezření z korupce. Bůh začíná se svou zvěstí u těch, kdo jsou vystaveni největšímu nepohodlí.

Verš 14 „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi; Bůh v nich má zalíbení.“ je kromě jiných písní i základem velkého zpěvu Gloria (= Sláva), užívaného nejen v katolické církvi jako slavnostní součást bohoslužby. Zlidovělé znění „a na zemi pokoj lidem dobré vůle“ vychází z chybného překladu, který podmiňuje dar Božího pokoje dobrou vůlí na straně lidí. Tak bychom ovšem daleko nedošli, kdyby Pán Bůh se svým usmířením čekal na naši dobrou vůli…

Narozený Kristus podněcuje lidi kolem k rozmluvě a k přemýšlení (v. 18–19), výsledkem je oslava Boha. V těchto činnostech navazujeme ve svých shromážděních na pastýře a Marii.

Ježíšovo narození bylo v pozdějších staletích zasazeno do učení o vtělení (inkarnaci). Skutečnost, že se Bůh stal člověkem, byla promýšlena do nejzazších souvislostí, zejména ve vztahu k vykupitelské smrti na kříži a k mimořádné úloze rodičky Marie. Pro vyprávění dětem však postačí přidržet se biblického způsobu podání o Božím Synu a klasické teologické výpovědi nechat znít v písničkách a v modlitbách. („Člověčenství naše ráčil vzít Bůh na se“, „Bůh sám, který svět stvořil nám, úděl nás lidí vzal na sebe.“)

### Úskalí

Oddíl je velmi dobře znám díky spojení s Vánocemi. Nesnažte se navodit vánoční atmosféru, příběh o Ježíšově narození je tentokrát obsahem „obyčejného“ biblického vyprávění, nikoliv svátečního slavení.

V tradičním vánočním obraze jsou pastýři u jeslí přítomni spolu s mudrci od východu. (Tak i v některých písních, např. EZ 306). Evangelista Lukáš však zmiňuje pouze pastýře, čehož se přidržte. Lukáš měl silný zájem o sociálně slabé, kdežto Matouš se snažil zahrnout co nejširší společenské vrstvy včetně exotických cizinců. Stejně tak Lukáš nezmiňuje hvězdu — pastýři jsou vedeni andělskou zprávou.

---

## Pro děti

## Předškoláci

Co všechno potřebuje děťátko, které se narodí? Poznáte tyhle věci, které vám ukážu? (Děti nazývají předkládané věci a říkají, k čemu jsou potřebné.)

Když se narodí dítě, je to veliká radost. Začíná nový život. Ten človíček jednou vyroste a bude mluvit, zpívat, smát se s druhými lidmi. Jsme rádi, když se člověk narodí a tuhle radost si pak každý rok připomínáme o narozeninách. Nejlépe se narozeniny oslaví na nějaké společné slavnosti — s maminkou a s tatínkem, s babičkou, sourozenci, s kamarády. Společně také v kostele každý rok slavíme narozeniny Pána Ježíše. To jsou Vánoce. Máme je tady na obrázku.

Před dávnými lety žili manželé Josef s Marií. Čekali spolu první dítě — Marie byla těhotná. Těšili se na mrňouse ve své rodině. Měli však smůlu. Museli se vydat na cestu — Marie se svým velikým břichem. Přišli do města Betléma, ale když hledali ubytování, žádné nenašli. Nějací lidé je pustili do svého chléva, aby měli alespoň něco nad hlavou. Tam se Marii narodil syn Ježíš.

Podívejte se na obrázky věcí, které miminko potřebuje. Co z toho měl Ježíš? (Prostor pro odpovědi.) Pouze plenky, a to jenom velmi jednoduché. Už od svého narození byl Ježíš uprostřed lidských starostí a bídy. Muselo to pro něj být těžké, stejně jako pro jeho rodiče.

Pán Bůh ví, co všechno nám na světě schází. Někdo nemá pořádně kde bydlet, jinde chybějí peníze. Někdo se dost nenají a má hlad. Někomu zase schází člověk, se kterým by si mohl popovídat. Pán Bůh ví o naší bídě a nechtěl nás v ní nechat samotné. Poslal svého Syna Ježíše, aby žil mezi námi ve světě, kde nám toho mnoho schází. Ježíš přinesl lidem radost a víru, že Pán Bůh na nás myslí a my se k němu můžeme s důvěrou modlit a prosit jej o pomoc v našich těžkostech.

Marie s Josefem měli z narozeného Ježíška velikou radost. A nejenom oni. O Ježíšově narození se dozvěděli i pastýři, kteří nedaleko na pastvinách hlídali ovce. Pověděl jim o tom anděl, který za nimi přišel. Řekl jim: „Nebojte se, nesu vám radostnou novinu. Narodilo se děťátko, najdete ho s plenkami v jeslích. Až vyroste, bude pomáhat lidem, aby se jim lépe žilo a lépe věřilo v Pána Boha a jeho pomoc.“

Pastýři šli, našli Marii i s dítětem. Všichni se společně radovali. A my se radujeme společně s nimi. Každý rok slavíme Ježíšovy narozeniny. A každou neděli slavíme Ježíšovo vzkříšení. Tak on nám pomáhá. Otevřel nám nový život, který ani smrt nezničí.

**Pomůcky:** Kojenecké potřeby (plenky, láhev, čepička, dudlík, autosedačka, chrastítko). Obrázek postýlky, kolébky, domu, kočárku.

## Mladší školní děti

(Dětem jsou napřed ukázány obrázky anonymních miminek, potom obrázky známých postav, nakonec betlémská scéna a Ukřižovaný.)

Podívejte se na tyhle obrázky — jsou na nich miminka. Poznáte, kdo je na tomhle obrázku? A na tomhle? Nejde to poznat. Žádné jméno k nim nedokážeme připojit. Ta miminka ještě mají život před sebou, nic se o nich neví, leda kdo jsou jejich rodiče. Narodila se teprve nedávno a své životní dílo teprve vykonají.

A teď se podívejte na tyto obrázky. Kdo je na nich? Známe je jménem — proč? Něco významného udělali: založili stát, vyhráli olympiádu, hráli ve filmu, napsali knihu. Na rozdíl od miminek o nich už ledasco víme. Máme jejich jména spojená s nějakým dílem. Proto se o nich mluví, proto jsou slavní.

Nyní vidíte obrázek, který určitě poznáte a víte, kdo je na něm. (Předložen betlémský výjev.) V jeslích leží malý Ježíš. Proč se o něm ale vypráví? Je to přeci jenom malé mimino, které dosud nic významného neudělalo. My totiž víme, kdo z něj vyrostl. Ježíš Kristus, který přinesl lidem záchranu. (Obrázek Ukřižovaného) Vyprávěl lidem o Bohu, přiblížil nám Boží království a to jej stálo život. My však věříme, že nezůstal ve smrti, Bůh jej vzkřísil a celému světu tak otevřel nový život v lásce, který smrt nezničí. Protože víme, jak významným byl člověkem, proto mluvíme i o jeho narození a už od onoho okamžiku, kdy přišel na svět, jej oslavujeme.

(Jelikož děti vánoční příběh znají, lze je vyzvat, aby jej postupně samy vyprávěly, každý jednu větu. Lze je stručně opravit či doplnit, aby vyniklo osobité Lukášovo podání — bez hvězdy, mudrců, střechy atd. Pomoci může obrázek věrný evangelistovu líčení.)

Před dávnými lety žili manželé Josef s Marií. Čekali spolu první dítě — Marie byla těhotná. Těšili se na mrňouse ve své rodině. Ale kromě radosti měli i velikou starost. Žili v těžké době. Mnoho lidí v jejich zemi bylo velmi chudých. Neměli práci, neměli jídlo, neměli radost. V jejich zemi byli také cizí vojáci, ti si od nich brali peníze a nařizovali jim: Ty uděláš to a ty uděláš tohle. Lidé museli poslouchat.

Jednou panovník ze vzdáleného města vydal rozkaz: Chci vědět, kolik je v mé říši lidí a kolik od nich vyberu peněz. Všichni lidé budou spočítáni, musejí jít k zápisu do města, odkud pocházejí. Josef byl tesařem v městečku Nazaretu, ale jeho rodina pocházela z Betléma. To bylo několik dnů cesty. (Tenkrát se cestovalo pěšky!) Chudák Marie, musela tu dlouhou pouť zvládnout i s miminkem v břichu. Cestou si s Josefem povídali o tom, nač mysleli v té době skoro všichni.

Jak by bylo pěkné, kdyby nemuseli poslouchat cizí vojáky a ještě jim za to platit.

Jak by bylo pěkné, kdyby lidé mohli šťastně žít bez hladu, bez strachu, bez hádek.

Jak by bylo pěkné, kdyby v jejich zemi vládl král, který by nikoho neutlačoval a byl by spravedlivý ke všem.

Sami za sebe pak dodali, jak by bylo pěkné, kdyby jejich dítě, až vyroste, mělo radost ze života a mělo rádo Pána Boha.

Když došli do Betléma, potřebovali si někde najít nocleh. Jenže v městě už bylo plno lidí, takže se pro ně nenašlo místo v domě. Tak je ubytovali aspoň ve chlévě. Tam se Ježíš narodil. Místo postýlky jej položili do jeslí, do kterých se dává zvířatům krmení.

Kolem Betléma jsou kopce, na těch kopcích roste tráva, tu trávu spásají ovce a o ty ovce se starají pastýři. Dnem i nocí jsou u svých stád. V noci drželi hlídku, hlídali ovce před vlky a zloději. Možná si vyprávěli o tom, jak by se měl svět změnit, aby se v něm lépe žilo. Najednou u nich stál anděl a povídá jim: „Svět se skutečně změní. Bůh už s tím začal. Dnes se vám narodil spasitel, Kristus Pán. Jen se na něj jděte podívat do Betléma. Najdete sice jenom obyčejné dítě v plenkách, ale až vyroste, přinese lidem radost a naději, bude pomáhat všem nemocným a hladovým, ke všem bude spravedlivý. On je tím králem, jakého potřebujete ke štěstí.“

Pastýři šli do Betléma, našli dítě i s Marií a Josefem. O všem jim pověděli a velice se radovali, že Pán Bůh na lid nezapomněl a stále jim pomáhá. V Betlémě se nám Bůh přiblížil, když jeho Syn přišel do naší bídy. Pastýři viděli zatím jenom bezmocné dítě, ale v jejich srdci se ozývala víra, že Bůh se o svět stará.

Narození dítěte se připomíná o narozeninách. Oslavujeme, že je člověk na světě. Jsme rádi, že se narodil. Že patří do našeho života. Něco pro nás znamená. Proto jednou za rok oslavujeme o Vánocích Ježíšovo narozeni. Ovšem důležitější než malé dítě je pro nás dospělý Kristus. On žil mezi námi, pomáhal nám, přinesl nám evangelium — zprávu o dobrém Bohu. Kristus je pro nás důležitý tím, co vedlo k Velikonocům a co se stalo o Velikonocích. Ježíš vstal z mrtvých, Bůh jej neponechal ve smrti, potvrdil jeho životní cestu lásky. Proto Velikonoce slavíme každý týden a díky Velikonocům rozumíme, kdo se narodil o Vánocích.

**Pomůcky:** Obrázek vánoční scény, obrázek ukřižovaného Krista (odkazy najdete pod textem úlohy pod nadpisem Kam dále); fotografie miminek v povijanu, postýlce atd., fotografie či obrázky známých osobností — politici, umělci, sportovci, např. T. G. Masaryk, Z. Svěrák, B. Špotáková, B. Němcová. (Nezapomeňte na ženy!)

## Starší školní děti

(Vyprávění je obdobné jako u mladších dětí, rozšířené o podněty.)

1) Kalendář je výborný vynález, zaznamenává se v něm, jak jdou dny za sebou. Myslíte, že všude na světě mají lidé po ruce nějaký kalendář? (Ne.) A jak tomu bylo v minulosti, když neexistoval knihtisk, papír byl vzácností a lidé většinou neuměli číst a psát? Kalendáře se běžně nepoužívaly. Co to ale znamená pro slavení narozenin? Neslavily se, neboť nikdo přesně nevěděl, kdy se narodil. I dnes řada lidí v chudých oblastech neví, kdy se narodili, a svůj věk znají jen přibližně. Dítě se narodí a žije, nikam se nezapisuje, kdy to vlastně bylo. (Nikdo takový údaj ani nepotřebuje.)

Když se narodil Ježíš, tak to datum také nejspíš nikdo nikam nezapsal. Jako u ostatních lidí stačilo znát přibližný věk. A i kdyby údaj někdo zapsal, dávno už se ztratil. Teprve později lidé chtěli oslavovat toho, který přemohl smrt a vysvobodil lidstvo z hříchu. Ke svátku Velikonoc přidali svátek Vánoc.

2) Datum Kristových narozenin bylo zapotřebí vymyslet, aby se mohly slavit. V římské říši byl v prvních stoletích našeho letopočtu oblíbený pohanský svátek „Neporaženého slunce“. Spadal do období zimního slunovratu, kdy se dny přestaly zkracovat a začalo přibývat světla. Právě toto přelomové období křesťané využili — Kristus je světlo, jež vzešlo v temnosti. Kristův příchod do světa se hodil spojit s nástupem světla do přírodního cyklu. Pohané tak mohli snáze porozumět, oč křesťanům jde. Slavnost Kristova narození byla stanovena na 25. prosince, předcházející Štědrý den je dnem přípravy.

(Bystré dítě může namítnout, že slunovrat připadá na 21. 12. a 25. 12. je už den přeci jen trošičku prodloužený. Což je pravda, ale i po slunovratu ještě pár dní slunce vychází později a den se prodlužuje ještě o něco pozdějším západem slunce. Termín Vánoc je zřejmě odvozen od nejpozdějšího východu slunce, nikoli od nejkratšího dne v roce.)

**Pomůcky:** Nástěnný kalendář s dobře viditelným měsíčním rozpisem dnů.

### Přesah

Je to velká radost, když se narodí nový člověk. Zrod života je zázrak, který jsme každý z nás prožili. Díky Bohu tento zázrak neskončil a pokračuje. Ale třebaže je to zázrak a veliký Boží dar, je s ním spojeno mnoho lidské práce — vychovat děti, chránit je před nemocemi, dopřát jim šťastné dětství. Jsme spolupracovníky na tomto velikém zázraku, aby svět byl dobrým místem k životu pro všechny — od nejmenších až po ty nejstarší.

## Liturgie

## Písně

*Gloria* (Sv 449 nebo Sv 448 — těch pár latinských slov snad děti zvládnou); *Jsem zde na zemi poutníkem* (Sv 133); *Dítě v jeslích leží* (Sv 49); společná recitace tradičního velkého Gloria.

Zvažte, které ze známých koled by šlo zazpívat i v povelikonočním čase, aniž by to příliš vonělo Vánocemi. Snad *Narodil se Kristus Pán* (EZ 281).

## Biblický text k zapamatování

*Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi; Bůh v nich má zalíbení.* (L 2,14)

## Rituál

Pro lukášovské příběhy se bude hodit zpracování refrénu písně *Má duše Boha velebí*. Můžete ho buď recitovat nebo zpívat.

*Solo: Má duše Boha velebí*

*Všichni: chválu vzdává*

*Solo: Pánem je nejen na nebi*

*Všichni: Buď mu sláva!*

## Okénko do bohoslužeb

Přeji vám všechno nejlepší k narozeninám. Cože? Že žádné narozeniny nemáte? Ale jak to mám poznat? Přece jste se někdy narodili, tak to někdy oslavit musíme. Jistě, nemohu jen tak přeskakovat mezi dny. Aby si lidé nepletli dny a věděli, kdy se má co slavit a připomínat, pořídili si kalendáře. V kalendářích jsou rozepsané dny a my si k nim můžeme připsat — tady se narodil Tomáš, tady Pavla atd. V našich kalendářích bývají odlišně vytištěné některé dny (barevně, tučně) — pohleďte sem na prosinec: 24, 25, 26. Co se tu slaví? Vánoce neboli narozeniny Ježíše Krista. Ty svátky máme rádi, proto jsou vyznačeny odlišně. Když se ale podíváte na kalendář pořádně, zjistíte, že těch odlišených dnů je více. Každý týden je svátek a tím je neděle. Proč zrovna neděle? Každou neděli se slaví — i my v tomto kostele to dnes slavíme –, že Ježíš vstal z mrtvých a daroval světu nový život. To je ten největší svátek, to je to hlavní, co Ježíš udělal. Každý týden myslíme na Ježíšovo vzkříšení. No a jednou za rok vzpomínáme i na jeho narozeniny. Co se o nich píše v Bibli, jak to zapsal evangelista Lukáš a o co mu šlo, o tom si dne budete povídat.

## Modlitba

Pane Bože, nezůstal jsi daleko od nás lidí. Přišel jsi do našeho světa, narodil ses doprostřed našich starostí, abys společně s námi hledal radost, naději a lásku. Prosíme, provázej nás na naší cestě od narození do smrti a až za ni. Amen.

---

K dispozici je i alternativní materiál ke Dni země (22. dubna), připravený poradním odborem pro otázky životního prostředí.

Kam dále

Obrázek vánoční scény (k použití v oddíle pro mladší školní děti)

Grünewald, Matthias: Ukřižování (obrázek k využití v oddíle pro mladší školní d…

Tradiční velké Gloria (na wikipedia.org)

Odkaz na píseň

Gloria in excelsis Deo, alleluia

Gloria in excelsis Deo, […] et in terra pax

Vánoční (Jsem zde na zemi poutníkem) (SV133)

Dítě v chlévě leží, Bůh se sklonil k nám

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)

Biblický odkaz (kat)

Lukáš 2,1–20